

Ger konsumtionsfokus en mer rättvis klimatpolitik?

Både atmosfären och den klimatpolitiska debatten blir hetare och hetare, och inte sällan är det hamnar konsumtionens påverkan i fokus för diskussionerna. I samband med det har det också dykt upp förslag om att klimatutsläpp borde mätas utifrån konsumtion, inte produktion, för att skapa en mer rättvis fördelning av ansvar. Men vad skulle en sådan förändring egentligen innebära – och skulle den verkligen vara mer rättvis?

Både i svensk och internationell klimatpolitik beräknas idag växthusgasutsläpp utifrån produktion. Från flera håll har förslag lyfts om att istället använda utsläpp beräknat utifrån konsumtion som grund för klimatpolitiken. Det skulle innebära att Sveriges klimatpolitik riktas in på att minska utsläppen från svenskarnas konsumtion, och att nationer istället ansvarar för utsläppen från sina medborgares konsumtion.

För att undersöka förutsättningarna för och effekterna av en sådan övergång till konsumtionsbaserade utsläppsberäkningar på svensk respektive internationell nivå genomfördes en litteraturstudie, som också redogjorde för de principiella och etiska perspektiv som är viktiga att ta hänsyn till i diskussionen.

Ur ett principiellt perspektiv är det svårt att säga om ett system baserat på konsumtionsbaserade utsläppsberäkningar skulle vara mer rättvist än dagens system. Studien tar upp tre principer för rättvis ansvarsfördelning, men vad de innebär för diskussionen om konsumtionsbaserade utsläppsberäkningar är inte särskilt tydligt. I stor utsträckning beror slutsatsen på om man anser att det är konsumentens efterfrågan, eller efterfrågan i landet där konsumtionen sker, som ska anses vara orsaken till utsläppen – eller om orsaken istället är producentens agerande, alternativt regleringarna i det land där produktionen sker.

Det är också oklart vad en övergång till konsumtionsbaserade utsläppsberäkningar i praktiken skulle innebära, både på svensk och internationell nivå. Huruvida klimatpolitiken blir mer eller mindre effektiv när fokus flyttas från konsument till producent är oklart. Samtidigt är konsumtionsbaserade utsläppsberäkningar krångliga, mer osäkra och kräver mer data än produktionsbaserade beräkningar. De politiska riskerna med att flytta fokus från producenter till konsumenter är dessutom stora, och på internationell nivå skulle det sannolikt innebära intensiva diskussioner inom ett så känsligt område som klimatpolitiken redan är.

Sammantaget är det oklart vad en övergång från produktionsbaserade till konsumtionsbaserade utsläpp skulle innebära, oavsett om det är Sverige eller den internationella nivån som avses. Mest sannolik är förmodligen införandet av någon slags kompletterande system, kanske i form av klimatmål baserade på konsumtion eller ett konsumtionsbaserat beräkningssystem för utsläpp från transporter. Tiden får utvisa om någon sådan förändring genomförs, men debatten om utsläpp från konsumtion kommer knappast att tystna, oavsett vad som händer.